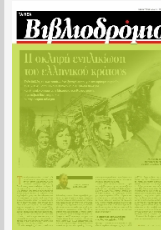

Media: TA NEA ΣΑΒΒΑΤΟΚΥΡΙΑΚΟ Page: 57-58 Published at: 10-08-2024
Author: Surface: 1725.87 cm² Circulation: 24590
Subjects:

Η σκληρή ενηλικίωση του ελληνικού κράτους

Τρία βιβλία, εκ των οποίων ένα ξενόγλωσσο, για την κρίσιμη περίοδο 1915 - 1945, όπου εκδηλώθηκαν δύο εμφύλιοι πόλεμοι και 9 πραξικοπήματα, η Μικρασιατική Καταστροφή, η μεταξική δικτατορία και οι παγκόσμιοι πόλεμοι

Από την παρέλαση στον πρώτο εορτασμό της 28ης Οκτωβρίου 1944

Την τελευταία τριετία το ελληνικό κράτος γιόρτασε ή αναστοχάστηκε πάνω σε τρεις εποχές. Πρώτον, τα 200 χρόνια από την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης, που αποτελεί και την ιδρυτική του πράξη. Δεύτερον, τα 100 χρόνια από τη Μικρασιατική Καταστροφή, οι συνέπειες της οποίας σηματοδότησαν την καθοριστική σε μεγάλο βαθμό γεωγραφική ολοκλήρωση του ελληνικού κράτους, τη νέα πληθυσμιακή του συγκρότηση, καθώς και την - αναγκαστική και από το διεθνές πλαίσιο - επιβολή του νέου εθνικού κέντρου ως αποκλειστικού σχεδόν σημείου αναφοράς για τον Ελληνισμό. Τέλος, τα 50 χρόνια από τη Μεταπολίτευση του 1974 και την αδιατάρακτη δημοκρατική περίοδο, τη μεγαλύτερη στην ιστορία του ελληνικού κράτους. Η συζήτηση για τα επιτεύγματα και τα διακυβεύματα και για τις τρεις κομβικές στιγμές είναι ανοιχτή αποκτώντας ιστορικό αλλά και κοινωνιολογικό βάθος.

Το ελληνικό κράτος, άλλωστε, χρειάστηκε

ΓΡΑΦΕΙΟ ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΚΑΒΑΛΛΙΕΡΑΚΗΣ

δύο αιώνες να αποκτήσει ιστορικό βάθος μελέτης, πραγματολογική αυτονομία, να εγκατασταθεί στην ελληνική Ιστορία ως μία ενότητα που χρήζει πλέον μεγαλύτερης ανάλυσης, διαφορετικής περιοδολόγησης και ειδικής εξέτασης των υποπεριόδων της «ζωής» του. Σε αυτό το πλαίσιο η περίοδος 1915-45 θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως η περίοδος της σκληρής ενηλικίωσης: δύο εμφύλιοι πόλεμοι, Μικρασιατική Καταστροφή, κινήματα του Μεσοπολέμου, 9 πραξικοπήματα, η βενιζελική περίοδος του 1928 - 1932, η μεταξική περίοδος, δύο παγκόσμιοι πόλεμοι. Μια άπιστευτη σε πυκνότητα γεγονότων περίοδος, έντασης,

πολεμικών συγκρούσεων, παρεμβάσεων του στρατού, εσωτερικών ρήξεων, μεγάλων καταστροφών και φόρου αίματος.

Μόνο τυχαίο δεν είναι λοιπόν ότι η πρόσφατη βιβλιογραφία άρχισε να εστιάζει πιο μεθοδικά στην περίοδο αυτή. Βέβαια μοιάζει μάλλον αδύνατο να εξεταστεί ιστορικά αυτή η 30ετία ενιαία - αν και θεωρητικά είναι μια μικρή ιστορική περίοδος - λόγω και της πληθώρας των γεγονότων αλλά και των αυτόνομων ιστορικών κύκλων της περιόδου που δεν επιτρέπει τη γραμμική ανάλυσή της. Τρία βιβλία που κυκλοφόρησαν πρόσφατα καλύπτουν αυτή την καλειδοσκοπική περίοδο και αποτελέσει θετική έκπληξη ότι ένα από αυτά είναι ξενόγλωσσο.

Το αιματηρό συλλαλητήριο της 9ης Δεκεμβρίου 1923

Η νέα μελέτη του Γιάννη Δασκαρόλη με τίτλο «Το αιματηρό συλλαλητήριο της 9ης Δεκεμβρι-

ου 1923. Η Δύση της βασιλείας στην Ελλάδα» (Επίκεντρο, 2024) έρχεται μόλις 6 μήνες μετά το «Μεταξάς εναντίον Τσαλδάρη» που είχε εκδοθεί επίσης από τις εκδόσεις Επίκεντρο τον Δεκέμβριο, πρακτικά αποτελεί την εισαγωγή του. Η μελέτη παρουσιάζει όλα τα τυπικά γνωρίσματα των βιβλίων του Δασκαρόλη ως τώρα: αρκετά πρωτότυπο θέμα, θα λέγαμε «κρυφό», λεπτομερειακή πρωτογενή έρευνα (αρχεία, Τύπος της εποχής, απομνημονεύματα), πυκνές υποσημειώσεις, πρωτότυπες φωτογραφίες, εξαντλητική παρουσίαση του θέματος, μια σταδιακή κλιμάκωση μέχρι τις τελευταίες σελίδες του βιβλίου που είναι το αγαπημένο μοτίβο του συγγραφέα και έναν σύντομο επίλογο με τις επιπτώσεις του γεγονότος και τα συμπεράσματα του συγγραφέα.

Ενα συλλαλητήριο βασιλοφρόνων που πνίγεται στο αίμα του από πυρά του Στρατού και

→ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΠΟΜΕΝΗ ΣΕΛΙΔΑ

Η σκληρή ενηλικίωση του ελληνικού κράτους

→ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗ ΣΕΛΙΔΑ

σηματοδοτεί την οριστική υποχώρησή τους και την εκκίνηση μιας περιόδου αβασίλευτης δημοκρατίας - σχηματικά γνωστή ως Β' Ελληνική Δημοκρατία. Σίγουρα ένα σχήμα όχι τόσο συνηθισμένο αφού τα περισσότερα μαχητικά συλλαλητήρια του Μεσοπολέμου μονοπαλήθηκαν σχεδόν από το τότε νεοσύστατο ΚΚΕ. Στη θεματολογία του βιβλίου εκτός από το κίνημα Γαργαλιών - Λεοναρδούπουλου υπάρχει ένα ενδιαφέρον χρονικό της ανάδειξης των Ελευθεροφρόνων και του Μεταξά ως επικεφαλής όλου του αντιβενιζελισμού το πρώτο εξάμηνο του 1923. Επίσης για πρώτη φορά από όσο γνωρίζω, παρουσιάζονται οι διώξεις που υπέστησαν οι αντιβενιζελικοί μετά την αποτυχία του κινήματος Γαργαλιών - Λεοναρδούπουλου. Η παρουσίαση των διώξεων αυτών γίνεται μέσω των ΦΕΚ και είναι αρκετά ενδιαφέρουσα για να γίνει αντιληπτή η αναζωπύρωση του πολιτικού διαχασμού που οδήγησε και στο αιματηρό συλλαλητήριο. Ο συγγραφέας παρουσιάζει με λεπτομέρειες τη βενιζελική οπτική του γεγονότος, αλλά επίσης το γεγονός και από τη μεριά των απλών κληρονομήτων στρατιωτών που εκτελούσαν εντολές τις οποίες πολλοί παράκουσαν εσκεμμένα. Επίσης στηρίζει μέρος της αφήγησής του στις ανταποκρίσεις των «Times» του Λονδίνου (πιθανά τις έστειλε ο άγγλος δημοσιογράφος και ιστορικός William Miller που βρισκόταν τότε εγκατεστημένος στην Αθήνα), ο τρίτος ότι ενσωματώνει πολλά στοιχεία από την επιστολή του τότε διευθυντή του κόμματος των Φιλελευθέρων Νικόλαου Αποστολόπουλου προς τον Βενιζέλο. Ευρισκόμενος στο Θησείο, παρακολούθησε ο ίδιος το συλλαλητήριο από την έναρξή του και απέστειλε ένα λεπτομερές χρονικό του στον Βενιζέλο που βρισκόταν στο Παρίσι. Ο Δασκαρόλης ολοκληρώνει με μεγάλη πληρότητα μια τριλογία του μεσοπολεμικού αντιβενιζελισμού της περιόδου 1922 - 1928. Με τις έρευνές του αναδιμόρφωσε και διέυρνε κατά πολύ τις αντιλήψεις μας για τον αντιβενιζελισμό, που δεν ήταν ιδιαίτερα δημοφιλής στους ιστορικούς ερευνητές της περιόδου.

Οι έλληνες αξιωματικοί 1935 - 1945

«Ειρήνη, Πόλεμος, Πολιτική, Συνομοσπίες». Η αλήθεια είναι ότι ο τίτλος του βιβλίου (Πατάκης, 2024) του Τάσου Σακελλαρόπουλου, υπεύθυνου των ιστορικών αρχείων του Μουσείου Μπενάκη, το οποίο αποτελεί μια επεξεργασμένη μορφή της διδακτορικής του διατριβής, είναι μια τολμηρή επιλογή. Ασχολείται με την περίοδο που ξεκινά από εκεί που τελειώνει του Δασκαρόλη αλλά από την αντίστροφη πολιτική μεριά: δηλαδή με

την επικράτηση των βασιλοφρόνων μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα του 1935 μέχρι και τα Δεκεμβριανά και τη Βάρκιζα - τη λήξη της πρώτης φάσης μετά το τέλος της Κατοχής. Δεν είναι μια γραμμική αφήγηση από άποψη γεγονότων αλλά μια επιλογή των βασικών σταθμών εμπλοκής των ελλήνων αξιωματικών στα κρίσιμα γεγονότα αυτής της ανομοιογενούς περιόδου όπου οι στρατιωτικοί μοιάζουν να είναι ο κοινός παρονομαστής και το βασικό επίδικο της μελέτης όσον αφορά τη στάση τους και την πολιτική συμπεριφορά τους. Έτσι ο συγγραφέας εξετάζει το κίνημα του 1935 και την παλινόρθωση των βασιλοφρόνων με την οπτική του να διαμορφώνεται από τη βενιζελική πλευρά, το 1940 και τον ελληνοϊταλικό πόλεμο, τη μάχη της Κρήτης,

Ο Τ. Σακελλαρόπουλος ασχολείται με την περίοδο που ξεκινά από εκεί που τελειώνει του Δασκαρόλη αλλά από την αντίστροφη πολιτική μεριά: δηλαδή με την επικράτηση των βασιλοφρόνων

τη στάση των αξιωματικών κατά τη διάρκεια των εξόριστων ελληνικών κυβερνήσεων στη Μέση Ανατολή, την εδραίωση της Αριστεράς εντός του στρατεύματος, στα στασιαστικά κινήματα, στον Λίβανο και μέχρι τη Βάρκιζα. Ένα ξεχωριστό ενδιαφέρον έχει η «αιρετική» του προσέγγιση για τη φουρνιά της Σχολής Ευελπίδων του 1937-40. Ο Σακελλαρόπουλος οριοθετεί ένα πεδίο που ανά κύκλο έχει ξεχωριστό ενδιαφέρον, αυτόνομο ίσως νοηματικό κύκλο και χρίζει και περαιτέρω εμβάθυνσης. Ο ίδιος εξάλλου ξεφεύγει από το κλασικό πλαίσιο της μελέτης των επεμβάσεων του στρατού στην πολιτική ζωή - αποφεύγει και τη χρήση των κλασικών βιβλίων για το ζήτημα - και επιχειρεί μια κοινωνική ανατομία περισσότερο των αξιωματικών εκείνης τη περιόδου η οποία μπορεί να δώσει και άλλες εργασίες ανά περίοδο που έχει να κάνει με τη μετέπειτα στάση τους και τον τρόπο της πολιτικής τους ένταξης.

Ελληνικό στρατόπεδο κατά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο

Τάσος Σακελλαρόπουλος
ΕΙΡΗΝΗ, ΠΟΛΕΜΟΣ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΣΥΝΟΜΟΣΠΙΕΣ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΙ 1935 - 1945
Εκδ. Πατάκης

Ιωάννης Β. Δασκαρόλης
ΤΟ ΑΙΜΑΤΗΡΟ ΣΥΛΛΑΛΗΤΗΡΙΟ ΤΗΣ 9ης ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1923
Εκδ. Επίκεντρο

Jon Lewis
THE MACEDONIAN CAMPAIGN 1915 - 1918
Εκδ. Helion and Company limited, 2023

Jon Lewis

Το ξεχασμένο μακεδονικό μέτωπο

Ο άγγλος ερευνητής Jon Lewis, από τους μελετητές της ιστορίας της Μακεδονίας και των Βαλκανίων, ανασυζητεί στο «The forgotten front: The Macedonian campaign 1915 - 1918» (Helion and Company limited, 2023) την ιστορία του «ξεχασμένου» αλλά τόσο κρίσιμου μακεδονικού μετώπου. Το τελευταίο αναγνωρίστηκε στο τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου: αν και έχασε το στοίχημα να υπερασπιστεί την πολιορκούμενη Σερβία από τις Κεντρικές Δυνάμεις και τη Βουλγαρία, ανέκοψε τη βουλγαρική προέλαση στον νότο και στο τέλος μπόρεσαν οι δυνάμεις της Αντάντ - ανάμεσά τους και η Ελλάδα - να απελευθερώσουν τη Σερβία. Για την Ελλάδα είχε ιδιαίτερη σημασία αφού αυτό το μέτωπο κατοχύρωσε τα ελληνικά κεκτημένα στη Μακεδονία από τους Βαλκανικούς Πολέμους. Ο συγγραφέας έχοντας ως έμπνευση το ημερολόγιο του παππού του, επιχειρεί μια εντυπωσιακή αυτοψία στα πεδία πολιορκούμενη Σερβία από τις Κεντρικές Δυνάμεις και τη Βουλγαρία, ανέκοψε τη βουλγαρική προέλαση στον νότο και στο τέλος μπόρεσαν οι δυνάμεις της Αντάντ - ανάμεσά τους και η Ελλάδα - να απελευθερώσουν τη Σερβία. Για την Ελλάδα είχε ιδιαίτερη σημασία αφού αυτό το μέτωπο κατοχύρωσε τα ελληνικά κεκτημένα στη Μακεδονία από τους Βαλκανικούς Πολέμους. Ο συγγραφέας έχοντας ως έμπνευση το ημερολόγιο του παππού του, επιχειρεί μια εντυπωσιακή αυτοψία στα πεδία πολιορκούμενη Σερβία από τις Κεντρικές Δυνάμεις και τη Βουλγαρία, ανέκοψε τη βουλγαρική προέλαση στον νότο και στο τέλος μπόρεσαν οι δυνάμεις της Αντάντ - ανάμεσά τους και η Ελλάδα - να απελευθερώσουν τη Σερβία.

Βιβλιοδρόμο
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΟΥΛΓΕΡΙΔΗΣ